

Underwerp: útstellen foar **Boppeslach 2**

Foarôf

No't it provinsjale ûnderwiisstimulearringsprojekt *Boppeslach* yn 2015 ôfrint, binne der lûden om ta in trochstart oer te gean. As reden jout de provinsje oan dat de winsklike op prestaasje rjochte kultuer adoptearre is, mar dat de winsklike kultueromslach noch net berikt is.

Hoewol't **Boppeslach** net beheind is ta it ûnderwiis yn it Frysk, is in fersterking fan ûnderwiis yn it Frysk yn it ramt fan meartalich ûnderwiis op syn plak. De *Ried fan de Fryske Beweging* biedt – yn 'e mande mei de *Feriening Frysk Underwiis* – hjirby in tal mooglikheden foar skoallen oan om in oanfraach te dwaan foar finansjele stipe by it oangean fan projektaktiviteiten mei it each op fersterking fan it ûnderwiis yn it Frysk yn in meartalige setting. Goede resultaten kinne as 'good practice' ek foar oare skoallen fan belang wêze.

Útgongspunten:

- It *Europeesk Hânfêst* (kêst 8) en de *Bestjoersôfspraak 2013-2018*.
- De FFU-noata *De needsaak fan yntegraal meartalige metoaden foar it Fryske ûnderwiis* oan de foar Fryslân nije situaasje dat der – wol it Frysk in folweardich plak yn it ûnderwiis yn Fryslân hawwe – ynspile wurde moat op trijetaligens en de ûntwikkeling fan materiaal dat soks mooglik makket.
- De Fryske Akademy (*Mercator*) kin ynskeakele wurde foar de nedige kennis oer taalwinning en ûnderwiis yn meartalige situaasjes.
- De noata *Mearslach* fan Syb Muizelaar foar in meartalige oanpak by *wrâldoriïntaasje*.

Op ynternet binne de kritearia te finen, dêr't skoallen oan foldwaan moatte by it oanfreegjen fan in Boppeslach-projekt.

Mooglikheden foar it oanfreegjen fan in Boppeslach-projekt

A. Yn it ramt fan it Hânfêst:

1. Utfiering jaan oan kêst 8,1, a, ii (foarskoalsk): in *oanmerklik* part fan it ûnderwiis yn it Frysk (of in Frysk streektaal) oanbiede. It giet om feardigens fan it personiel, de foarljochting oan de âlden, it oanskaffen fan materiaal (printeboekjes bgl.). Begelieding: SFBO.

Ferplichting ta evaluaasje en fersprieding fan positive resultaten nei oare pjutteplakken.

2. Utfiering jaan oan kêst 8, 1, b, ii (primêr ûnderwiis): in *oanmerklik* part fan it ûnderwiis (op syn minst 35%) yn it Frysk. It giet om feardigens fan it personiel, foarljochting oan de âlden, oanskaffen fan materiaal. Begelieding Cedin.

Bysûnder omtinken foar de programmearring fan de trije talen mei de memmetalen as útgongspunt en as basis foar it learen fan frjemde talen (wetlik: Ingelsk 15 %fiertaal).

3. Útfiering jaan oan kêst 8, 1, g (skiednis).

Basismateriaal: de Frysk kanon. It ûntwikkeljen fan (ûnderwiis yn) skiednis en kultuer, dy't yn it Frysk syn wjerspegeling fine, sa as keatsen, fierljeppen en Frysk damjen; bygelyks mei oanfolling /útwreiding mei gruttere/widere 'rûnten', sa as de skiednis fan de Friezen of oare Europeeske minderheden.

Dêrta is kennis nedich by it personiel, te ûntwikkeljen materiaal en begelieding. Foar dat aspekt soe in kearndoel formulearre wurde kinne.

B. Oplieding, weroplieding en taalkoördinatoaren

It tal kwalifisearre learkrêften basisûnderwiis oan de trijetalige stream fan de pabû's hâldt net oer. As it tal trijetalige basisskoallen tanimt, ûntstiet in probleem mei kwalifisearre personiel.

De beide hegeskoallen soene mei eksterne help yn de gelegenheid steld wurde moatte om in strukturele opset te meitsjen fan en útfiering te jaan oan in yntegraal trijetalich opliedingskonsept. (No binne it faak lytse oansetten, dy't in betide dea stjerre, omdat it oan persoanen bûn (hobby) is en net ferankere yn it opliedingsprogramma en beneamingsbelied).

Nedich is :

Behearsking fan de 3 talen op foldwaande nivo.

- kennis fan taalwinningsprosessen mei de memme-/thústaal as útgongspunt;
- omgean kinne mei yntegraal meartalich materiaal.

C. Meartalich materiaal ûntwikkelje en útprobearje

It ûntwikkeljen fan yntegraal meartalige metoaden (mei ek digitaal materiaal) foar de trijetalige basiskoalle. Skoallen moatte meartalich materiaal hawwe fan groep 1 oant en mei 8 (basiskoalle en oanslutend fuortset ûnderwiis) om in ferantwurde fiertaalsprieding nei Frysk, Hollânsk en Ingelsk mooglik te meitsjen. De basisbegripen en saakfakterminology moatte yn de trije talen beskikber wêze. Foarbyld: as op de Fryske dei in natuerkundeles jûn is, moat op de Ingelske dei op deselde lesynhâld werom kommen wurde kinne mei de krekte begripen no yn it Ingelsk). It materiaal moat dan ek trijetalich beskikber wêze. Fakken moatte net bûn wêze oan in beskate taal, bygelyks skiednis altyd yn it Ingelsk en gymnastyk altyd yn it Frysk.

Doel is dat de bern harren leare te rêden op alle mêden mei de trije talen mei de memmetaal foarop. Troch de digitale mooglikheden kin by de ûntwikkeling fan it materiaal gebrûk makke wurde fan besteand materiaal yn de trije talen. Handich is fansels dat yn de meartalige metoade ien en oar al neistinoar stiet.

Foar dit ûnderdiel is oparbeidzjen mei saakkundigen op it mêd fan de trije talen en kennis fan taalwinningsprosessen yn in meartalige setting in eask.

Goede praktykfoarbylden fan skoallen útsiedzje troch lytsskalige konferinsjes en help.

De Ried fan de Fryske Beweging stelt him der ek efter.

Th. Dykstra, foarsitter FFU